

ANALIZA KODEKSU IESBA

Część 11: Rola księgowego i jego oczekiwane mentalne nastawienie — skupienie na stronniczości

W celu wypełnienia obowiązków wynikających z Kodeksu i wsparcia odpowiedzialności branży w zakresie działania w interesie publicznym, zawodowi księgowi (ZK) muszą rozumieć oczekiwania, które wiążą się z pełnioną przez nich rolą oraz przyjąć odpowiednie mentalne nastawienie. Opracowany przez IESBA projekt pod nazwą „Rola i mentalne nastawienie” doprecyzowuje te obowiązki w ramach nowych postanowień, które wchodzi w życie z dniem 31 grudnia 2021 r. Ich wcześniejsze przyjęcie jest dozwolone. Jednym z istotnych aspektów nowych przepisów jest wzmocnienie fundamentalnej zasady obiektywizmu, która wymaga od ZK stosowania zawodowego osądu lub osądu biznesowego nie ulegając przy tym stronniczości, konfliktowi interesów ani nadmiernemu wpływowi lub zależności. W niniejszej części zajmujemy się skutkami, jakie może wywołać stronniczość oraz rolą i mentalnym nastawieniem, jakie są oczekiwane od ZK w ramach oczekiwań społecznych.

Jakie są główne zmiany w Kodeksie dotyczące roli i mentalnego nastawienia?

1. **Uszczegółowienie podstawowych zasad:** ZK musi zdawać sobie sprawę z centralnej roli, jaką odgrywa przestrzeganie postanowień Kodeksu, szczególnie w odniesieniu do zasad uczciwości, obiektywizmu, kompetencji zawodowych i należytej staranności oraz profesjonalnego postępowania.

2. **Świadomość stronniczości i istotność kultury organizacyjnej:** Od ZK oczekuje się takiego mentalnego nastawienia, które uosabia świadomość potencjalnego negatywnego wpływu stronniczości na osądy i decyzje. Oczekuje się od niego także promowania w swojej organizacji kultury opartej na etyce.

3. **Posiadanie dociekliwego umysłu:** Stosowanie założeń koncepcyjnych wymaga od ZK dociekliwości w zakresie identyfikacji i oceny zagrożeń dla podstawowych zasad oraz reakcji na takie zagrożenia. Obejmuje to zadawanie właściwych pytań, na przykład dotyczących źródła, odpowiedniości i wystarczalności informacji dla potrzeb osądów i decyzji.

Zawodowy sceptycyzm a posiadanie dociekliwego umysłu.

Wymóg dociekliwości przy stosowaniu założeń koncepcyjnych dotyczy wszystkich ZK, bez względu na wykonywane przez nich czynności zawodowe. Zgodnie ze standardami badania, przeglądu i innymi standardami usług atestacyjnych – w tym ze standardami wydanymi przez IAASB – księgowi muszą także stosować zawodowy sceptycyzm, który obejmuje krytyczną ocenę dowodów.

Rozważmy, jak w poniższym scenariuszu można zilustrować stronniczość:

Manager w dziale audytu kompletuje zespół wykonujący zlecenie dla potrzeb zbliżającego się badania. Manager zwraca się do partnera firmy audytorskiej o zatwierdzenie zespołu. Partner wskazuje nazwisko na liście i mówi „Nie jestem pewien, czy udział tej osoby w zespole jest dobrym pomysłem. Uważam, że może powodować zbyt duże zagrożenie nadmiernej zażyłości.” „Naprawdę?” pyta manager. „Czy ta osoba ma jakiś związek z klientem?” Partner odpowiada „Nie mam pojęcia, ale przecież wiesz, że u klienta jest wielu pracowników wywodzących się z lokalnej społeczności, łącznie z niektórymi członkami wyższego kierownictwa. Nie chciałbym, aby ktoś z naszego zespołu znalazł się w niezręcznej sytuacji z powodu presji wywieranej przez jego własną społeczność.”

Świadoma lub nieświadoma stronniczość wpływa na stosowanie zawodowego osądu w momencie identyfikacji i oceny zagrożeń dla przestrzegania podstawowych zasad oraz reakcji na takie zagrożenia. Ograniczanie skutków stronniczości może być szczególnie trudne, ponieważ często nie widzimy własnej stronniczości i mylnie sądzimy, że działamy obiektywnie. Zawodowi księgowi powinni być wyczuleni na stronniczość, w tym na poniższych osiem typowych przykładów:

RODZAJ STRONNICZOŚCI	OPIS	NA PRZYKŁAD...
Zakotwiczenie	Tendencja do używania wstępnej informacji jako kotwicy, w stosunku do której nieodpowiednio oceniane są późniejsze informacje.	Osąd biegłego rewidenta zostaje zaciemniony przez pierwsze wrażenie, jakie odniósł wobec klienta lub kierownika jednostki.
Automatyzacja	Tendencja do faworyzowania danych wyjściowych generowanych przez systemy automatyczne, nawet gdy ludzkie rozumowanie lub informacje zaprzeczające podważają wiarygodność takich danych lub ich przydatność dla zamierzonego celu.	ZK podejmuje działania na podstawie danych wyjściowych wygenerowanych przez system z wbudowaną sztuczną inteligencją, nie kwestionując tych wyników.
Dostępność	Tendencja do przywiązywania większej wagi do wydarzeń lub doświadczeń, które od razu przychodzą na myśl, lub które są bezpośrednio dostępne.	Wykonując analizę „co, jeśli”, ZK buduje alternatywne scenariusze jedynie na podstawie najbardziej powszechnych wyobrażeń tego, co może się stać.
Potwierdzenie	Tendencja do przywiązywania większej wagi do informacji potwierdzających istniejący pogląd niż do informacji, które mu przeczą lub poddają w wątpliwość.	Biegły rewident opracowuje teorię dotyczącą przyczyny zmian na pewnym koncie. Dowody wspierające jego teorię zyskują większą wagę niż dowody zaprzeczające.
Syndrom grupowego myślenia	Wykazywana przez grupę osób tendencja do zniechęcania do indywidualnej kreatywności i odpowiedzialności – skutkująca podejmowaniem decyzji bez wystarczającego krytycznego rozumowania lub rozważenia innych możliwości.	Rada i zarząd, w którym brakuje odpowiedniej różnorodności, zatwierdza stosowanie systemu zatwierdzania wniosków kredytowych wyposażonego w sztuczną inteligencję bez dokładnego zbadania podstawowych czynników motywujących decyzje.
Nadmierna pewność siebie	Tendencja do przeceniania własnych umiejętności w zakresie dokonywania prawidłowych ocen ryzyka bądź podejmowania innych osądów lub decyzji.	Biegły rewident nie dokonuje odpowiedniej oceny zagrożeń dla niezależności, opierając się na pewności, że jego własny osąd jest bez zarzutu.
Reprezentatywność	Tendencja do opierania swojego zrozumienia na zestawie doświadczeń, wydarzeń lub poglądów, które we własnym mniemaniu są reprezentatywne.	Ocena ryzyka prania pieniędzy dokonana przez audytora śledczego jest wypaczona przez pochodzenie etniczne właścicieli firm.
Selektywne postrzeganie	Tendencja do wpływu oczekiwań danej osoby na jej postrzeganie danej sprawy lub osoby.	ZK, który uważa, że jego zespół bardzo lubi swoją pracę, postrzega wszystkie odpowiedzi otrzymane od zespołu jako bardziej pozytywne, niż w rzeczywistości są.

Wypełniając swoje role ZK przestrzegają Kodeksu, odpowiednio uwzględniając cel i zamiar jego poszczególnych wymogów. Jednak przestrzeganie nie znaczy, że ZK zawsze spełnia swój obowiązek działania w interesie publicznym. Mogą występować nietypowe lub wyjątkowe okoliczności, w których ZK uważa, że przestrzeganie wymagań może nie leżeć w interesie publicznym bądź prowadziłyby do nieproporcjonalnego wyniku. W takich okolicznościach zaleca się ZK skonsultowanie się z odpowiednim organem zawodowym lub regulacyjnym.

Działania, które mogą ograniczać wpływ stronniczości, obejmują:

- Ubieganie się o pomoc ekspertów w celu uzyskania dodatkowych danych wejściowych.
- Konsultowanie się z innymi osobami w celu zapewnienia odpowiedniego krytycyzmu w ramach procesu oceny.
- Odbycie szkolenia związanego z identyfikacją stronniczości w ramach rozwoju zawodowego.

Stosując zasady koncepcyjne w kontekście przepisów dotyczących roli i mentalnego nastawienia, manager z Działu Audytu w powyższym scenariuszu powinien:

- Zdać sobie sprawę z tego, że zezwolenie na stosowanie dyskryminacji przy podejmowaniu decyzji w miejscu pracy nie stanowi zachowania spójnego z obowiązkiem działania w interesie publicznym spoczywającym na branży.
- Rozważyć, czy i w jaki sposób stronniczość partnera może wpływać na obiektywizm.
- Wykazać się determinacją, aby podjąć dalsze rozmowy z partnerem firmy audytorskiej, nawet jeśli takie działanie jest trudne.
- Omówić tę sytuację z innymi współpracownikami aby zapewnić odpowiednie zakwestionowanie zauważonego stronniczego myślenia.

W dłuższej perspektywie szkolenia z zakresu stronniczości i podejmowania decyzji mogą przysporzyć korzyści partnerowi, managerowi i ich zespołowi umożliwiając im promowanie zachowań opartych na etyce. W tej sytuacji może to przybrać formę szkolenia z zakresu różnorodności, równości i integracji.

GDZIE UZYSKAĆ POMOC?

Dostępne są nowe postanowienia dotyczące Roli i nastawienia mentalnego, łącznie z objaśniającą Podstawą wniosków. eCode, dostępny na stronie www.IESBAeCode.org, jest internetowym zasobem dla księgowych i innych użytkowników Kodeksu.

Daje on szybki i sprawny dostęp do Kodeksu, ułatwiając jego używanie, wdrażanie i egzekwowanie.

Niniejszy dokument *Analiza Kodeksu IESBA – część jedenasta: Rola księgowego i jego oczekiwane mentalne nastawienie – skupienie na stronniczości* opublikowany w języku angielskim przez International Federation of Accountants (IFAC) w październiku 2020 r., został przetłumaczony na język polski przez Polską Izbę Biegłych Rewidentów (PIBR) w listopadzie 2020 r. i jest powielany za zgodą IFAC. Zatwierdzonym tekstem wszystkich publikacji IFAC jest tekst opublikowany przez IFAC w języku angielskim. IFAC nie ponosi odpowiedzialności za dokładność i kompletność tłumaczenia ani za działania, które mogą z tego wynikać.

Tekst dokumentu *Analiza Kodeksu IESBA – część jedenasta: Rola księgowego i jego oczekiwane mentalne nastawienie – skupienie na stronniczości* w języku angielskim © 2020 by IFAC. Wszelkie prawa zastrzeżone.

Tekst dokumentu *Analiza Kodeksu IESBA – część jedenasta: Rola księgowego i jego oczekiwane mentalne nastawienie – skupienie na stronniczości* w języku polskim © 2020 by IFAC. Wszelkie prawa zastrzeżone.

Tytuł oryginału: *Exploring the IESBA Code Installment 11: The Role and Mindset Expected of Accountants – A Focus on Bias*, October 2020.

W celu uzyskania zgody na powielanie, przechowywanie lub przekazywanie, lub na inne podobne zastosowanie niniejszego dokumentu prosimy o kontakt z Permissions@ifac.org.

Przetłumaczony przez:

529 Fifth Avenue, New York 10017
www.ifac.org | +1 (212) 286-9344 | [@ifac](#) | [company/ifac](#)

www.ethicsboard.org
[@ethics_board](#) | [company/iesba](#)